

Nota Samenredzaamheid 2018 – 2022

Omzien naar elkaar vraagt om bouwen met energie en vertrouwen

Inhoudsopgave

Woordenlijst	3
Inleiding.....	4
1. Samenredzaamheid = het Rhedens model.....	6
2. Sterke verbinding tussen informele hulp formele zorg	9
3. Samenredzaamheid in de praktijk.....	12
4. Ondersteuning vrijwilligers.....	17
5. Ondersteuning mantelzorgers	20
Tot slot	23

Woordenlijst

- **Buurtnetwerk:** is georganiseerde buurthulp, dicht bij de inwoners
- **Formele zorg:** zorg verleend door professionals
- **Informele hulp en ondersteuning:** hulp en ondersteuning dat in enig georganiseerd verband, onverplicht en onbetaald, wordt verricht ten behoeve van andere mensen of de samenleving
- **Krachtcoaches:** een professional die werkt vanuit de vraag van de inwoner, maar ook proactief verbindingen legt, en zo activiteiten van inwoners actief ondersteunt. Dit om de samenredzaamheid te versterken
- **MVT:** Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp
- **Right to challenge:** recht om de gemeente uit te dagen als inwoners denken dat ze de zorg in hun buurt beter kunnen verlenen dan de gemeente, met oog voor de sociale meerwaarde
- **SMP:** Sociaal Meldpunt
- **Tussenvoorziening:** voorzieningen die zich bevinden tussen de dorps- en buurtaccommodaties en formele organisaties
- **Vrijwillige inzet en Sociale activering:** loket in Rheden voor vrijwilligers
- **Wehelpen:** met deze digitale tool worden vraag en aanbod op informele hulp en ondersteuning bij elkaar gebracht
- **WLZ:** Wet Langdurige Zorg
- **Wmo:** Wet maatschappelijke ondersteuning
- **ZVW:** Zorgverzekeringswet

Inleiding

‘Als leden van een sociale soort ontleen we geen kracht aan ons sterke individualisme, maar juist aan ons collectieve vermogen om te plannen, te communiceren en samen te werken.’

– Verlangen naar Verbinding, Brené Brown (p. 64)

Deze passage zegt dat mensen sociale wezens zijn en daarom gemaakt voor verbinding. We voelen ons het fijnst als we anderen kunnen helpen, kunnen samenwerken en kunnen geven. Dat raakt de kern van deze nota. Omzien naar elkaar zoals we van nature doen is de sleutel voor een prettig draaiende samenleving. Het pionierswerk van de gemeente Rheden in samenredzaamheid heeft de afgelopen 10 jaar mooie dingen opgeleverd, zoals vrijwillige ouderenadviseurs, huisbezoeken door vrijwilligers en Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp (MVT).

Omzien naar elkaar en de initiatieven van inwoners die daarop aansluiten, maken het pionierswerk waardevol. Maar we zijn nog niet klaar. Vooral op burenniveau kan het college het voor inwoners eenvoudiger maken om de onderlinge hulp en ondersteuning te versterken.

Gemeente aan de zijlijn

Om die samenredzaamheid te bevorderen en te continueren faciliteert het college inwoners, vrijwilligers en mantelzorgers aan de zijlijn. We zien de waarde van hun activiteiten, die ze met energie en plezier doen.

In de Memorie van toelichting op de Wmo 2015 lezen we het volgende¹:

‘Ook, en veelal in eerste instantie gaat het om de inzet van de naaste omgeving, zoals familie, burens, in de buurt of in kerkelijke verbanden et cetera. Dergelijk, onderlinge, betrokkenheid creëert de civil society meer dan welke professionele organisatie ook zou kunnen. Het ligt dan ook voor de hand dat de gemeente aansluit bij initiatieven van de bewoners, of stimuleert, om ervoor te zorgen dat de voorzieningen in de wijk optimaal aansluiten bij de wensen en behoeften van de inwoners.’

In de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is ook opgenomen dat het college de wettelijke taak heeft om vanuit de samenleving mantelzorgers en vrijwilligers te ondersteunen².

Bouwen met energie en vertrouwen

De titel van deze notitie *‘Omzien naar elkaar vraagt om bouwen met energie en vertrouwen’* geeft in drie woorden weer waar het de komende jaren om gaat bij sociale samenredzaamheid. Oftewel het versterken van het omzien naar elkaar, vooral in onze dorpen en wijken:

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2013–2014, 33 841, nr. 3, blz. 117

² Artikel 2.2.2 algemene maatregelen en algemene voorzieningen

1. Het college bevordert en treft de algemene maatregelen ter bevordering van mantelzorg en vrijwilligerswerk en ter ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers, die noodzakelijk zijn ter uitvoering van het plan, bedoeld in artikel 2.1.2, tweede lid
2. Het college bevordert en treft voorts de algemene voorzieningen die ter uitvoering van het plan, bedoeld in artikel 2.1.2 tweede lid, noodzakelijk zijn om de onderscheiden categorieën van mantelzorgers en vrijwilligers zoveel mogelijk in staat te stellen hun taken als mantelzorger en vrijwilliger uit te voeren.

Artikel 2.1.6 - Waardering mantelzorgers

Bij verordening wordt bepaald op welke wijze het college zorg draagt voor een jaarlijkse blijk van waardering voor de mantelzorgers van cliënten in de gemeente.

- **Bouwen:** werken aan samenredzaamheid is een stap-voor-stapproces en kent geen blauwdruk. Uitproberen, ervaren en verbeteren. Dat vraagt energie en vertrouwen in het proces.
- **Energie:** van mensen in buurten/wijken en van anderen die betrokken zijn bij buurten/wijken. Energie heeft geen constant peil. Het is voor alle betrokkenen de kunst om elkaar te ondersteunen, waardoor hun eigen energie op peil is en blijft, net als de energie in een buurt. Het college verzorgt de randvoorwaarden voor een goed energiepeil in een buurt, haar inwoners en andere betrokkenen.
- **Vertrouwen:** inwoners en betrokkenen moeten kunnen vertrouwen op het college om te bouwen aan omzien naar elkaar. Dat vraagt van de professionals van het college dat zij werken vanuit de behoeftes van inwoners. Met andere woorden, gemeenteprofessionals werken vanuit de juiste rol op het juiste moment, die past bij de specifieke behoefte en energie van buurtbewoners.

Op basis van deze drie elementen en de werkwijze van het rhedens model hebben we beschreven wat er nodig is om de samenredzaamheid vanuit het inwonersperspectief te ondersteunen en verder uit te bouwen. Dit inwonersperspectief geldt voor alle opgaven waar gemeente en inwoners een gemeenschappelijke agenda hebben. Vanuit de netwerkgedachte en de opgaven vanuit de global goals biedt het Rhedens model een handvat om vanuit welke opgave dan ook transparant en eenduidig te kunnen handelen naar de inwoner.

In de context van de organisatie ontwikkeling wordt de nota gedeeld met de buurtteams, ontwikkelmanagers en ik buurt mee. Zodat de gebiedsplannen en andere acties richting de inwoner volgens een uniforme, herkenbare werkwijze plaatsvinden.

Leeswijzer

Met deze nota biedt het college voor de komende jaren een gemeenschappelijk, door de praktijk bewezen kader om samen met inwoners verder te werken aan (sociale) samenredzaamheid. We definiëren samenredzaamheid als de zelfredzaamheid van mensen met behulp van hun sociale netwerken en georganiseerde vrijwillige hulp en ondersteuning. In het Rhedens model zijn dit de binnenste 3 cirkels (rood, oranje en geel).

Hoofdstuk 1 licht de visie op sociale samenredzaamheid en de rol van het Rhedens model toe. Hoofdstuk 2 geeft aan hoe het college wil bijdragen aan een goede infrastructuur voor vrijwillige (informele) hulp en ondersteuning. Hoofdstuk 3 beschrijft waaraan we werken als het gaat om omzien naar elkaar op buurtniveau. De laatste twee hoofdstukken maken helder hoe het college al haar vrijwilligers (Hoofdstuk 4) en al haar mantelzorgers (Hoofdstuk 5) ondersteunt.

De nota bevat twee bijlagen. In bijlage A staan de huidige initiatieven ter concretisering van hoofdstuk 3, bijlage B bevat de nadere regels van de in maart 2018 vastgestelde subsidieregeling inwonersinitiatieven sociaal domein Rheden.

1. Samenredzaamheid = het Rhedens model

“Ik zie dat inwoners het moeilijk vinden om regie uit handen te geven. Ik ken bijvoorbeeld een dame die veel weet in de buurt. Ze zit bij Buren voor Buren en heeft een goed netwerk. In die rol betekent ze veel voor mede-inwoners en daar geniet ze van. Het geeft haar een goed gevoel. Alleen, nu ze zelf mantelzorg nodig heeft, wil ze daarover geen advies van een vrijwilliger, want stel dat haar regie overgenomen wordt? Daar moet ze niet aan denken, terwijl ze zelf al jaren in die andere rol zit.”

In dit voorbeeld zit de complexiteit van naar elkaar omzien en vragen om hulp, zoals mensen gebruikelijk met elkaar omgaan. Een ander helpen vinden we vaak makkelijker dan om hulp vragen. Terwijl we allemaal af en toe de hulp en ondersteuning nodig hebben van familie, burens en andere naasten. Omzien naar elkaar zoals mensen van nature doen is dé manier om de samenleving soepel te laten draaien. Dat heet samenredzaamheid. De inwoners redden het samen door hun energie zo in te zetten dat iedereen er profijt van heeft, en daardoor ook de grotere samenleving.

Concreter geeft het voorbeeld hierboven aan hoe:

- sterk de wil is bij inwoners om zelf de regie te houden;
- moeilijk het kan zijn om hulp te vragen;
- bang deze inwoner is om daarin beperkt te worden;
- iemand die zelf veel naar anderen omkijkt zelfs zo redeneert;
- belangrijk het is dat omzien naar elkaar gebeurt op basis van wat de inwoner verlangt;
- belangrijk het is om te luisteren en te erkennen wat iemand nodig heeft;
- simpel omzien naar elkaar is als je gewoon doet wat mensen voor elkaar doen;
- fijn het is als een ander met je meedenkt en jouw taal spreekt.

Samen onderweg

In de buurt draait het bij samenredzaamheid om de energie van inwonersinitiatieven te verbinden met behoeftes van inwoners, zodat zij zichzelf kunnen redden in hun sociale omgeving. De kans dat in behoeftes van mensen wordt voorzien is het grootst wanneer er dichtbij en lokaal oplossingen zijn. Dat voelt vertrouwd.

Samenredzaamheid is één van de pijlers van de sociale wetten en is daarom ook onder het focuspunt *Samen onderweg* van het Meerjarenbeleidskader Meedoen opgenomen. De ambitie van *Samen Onderweg* is:

‘Elke inwoner van Rheden op zijn of haar eigen wijze volwaardig deel laten nemen aan de samenleving, zoveel mogelijk gesteund en in samenhang met de samenleving waarin hij of zij leeft.’

Ook inwoners vinden dit een belangrijk thema. Zo heeft het Rhedens Dorpshuis niet voor niets uitgesproken er voor alle inwoners er te willen zijn, dus ook de kwetsbare inwoners. Er is dus sprake van een gezamenlijke ambitie, die je terugvindt in twee doelen van het meerjarenbeleidskader:

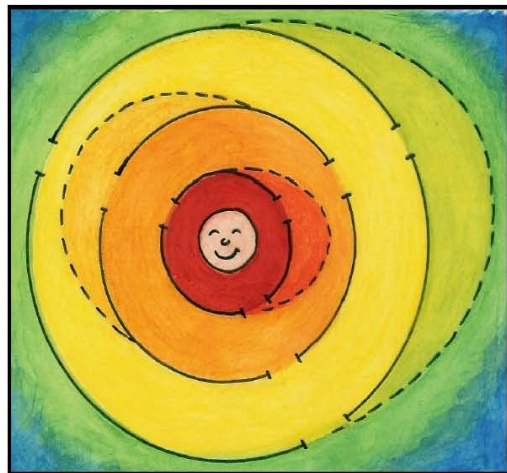
- doel F: Samenredzaamheid in onze dorpen is versterkt (Hoofdstuk 3);
- doel I: Mantelzorg en Vrijwilligerswerk groeit niemand boven het hoofd (Hoofdstuk 4 en 5).

Het Rhedens model: sterke sociale structuren en voorzieningen

Onze filosofie van samenredzaamheid hebben we verbeeld in het Rhedens model. Het maakt de (sociale) netwerken en de onderlinge samenhang rondom een individu in vijf cirkels zichtbaar. Het uitgangspunt vormt de eigen potentie van de individuele inwoner en de mogelijkheden en kracht van zijn/haar netwerk van familie

en vrienden. Hoe dichter je bij de inwoner blijft en hier rondom organiseert, hoe meer de inwoner zelf kan doen, maar ook wil doen, en hoe minder kans op formele verplichtingen vanuit protocollen.

Ook geven de cirkels in het model de (natuurlijke) grenzen aan die je tegen kunt komen als je hulp en ondersteuning nodig hebt én geven ze de grens aan van wat een samenleving kan betekenen.

HET RHEDENS MODEL

- hulp en ondersteuning door familie en vrienden
- Vrijwillige hulp en ondersteuning in persoonlijke en buurtnetwerken
- Georganiseerde vrijwillige hulp en ondersteuning
- Gemeente Rheden
- Professionele ondersteuning en begeleiding

Het Rhedens model

Kracht van het model zijn de openheid en verbinding

De kracht van het model zit 'm in de open cirkels; die maken zichtbaar dat een goede verbinding tussen al deze netwerken belangrijk is om een doorlopende, vloeiende lijn van hulp te realiseren voor inwoners. Dat geldt zowel voor activiteiten, als voor ondersteuning om de hulpvraag op te lossen.

Doorlopende lijn qua activiteiten

Dit betekent dat inwoners die meer activiteiten willen doen, maar zelf niet meer de deur uit kunnen of willen gaan, eerst laagdrempelige activiteiten doen met naasten of burens bijvoorbeeld (de oranje cirkel). Denk aan een wandeling maken, een kopje koffie drinken of naar een activiteit in een buurt- of dorps huis.

Als inwoners op deze manier meer activiteiten kunnen doen, helpt hen dat terwijl ze niet meteen zijn aangewezen op georganiseerde dagbesteding of uitjes die een formele (zorg)organisatie aanbiedt (blauwe gebied, ver weg van het individu).

Deze manier is in onze ogen dé oplossing om de samenredzaamheid in de gemeente te bevorderen, want dit is omzien naar elkaar zoals mensen gewoonweg doen.

Doorlopende lijn qua ondersteuning

Aangezien mensen het liefst zo lang mogelijk voor zichzelf zorgen en het lastig vinden om de regie uit handen te geven, vinden zij laagdrempelige hulp van naasten (de oranje cirkel) vaak prettig. Dat komt doordat deze hulp vanzelfsprekend is in hoe we met elkaar omgaan. Dit kan een opstap zijn naar meer of andere ondersteuning in de volgende (gele) cirkel.

Kortom, vanuit het Rhedens model zoeken inwoners eerst naar hulp en ondersteuning dichtbij (oranje), maar als dat niet (meer) volstaat, kunnen ze een cirkel verder aanspreken (gele, groene of blauwe) om hun hulpvraag op te lossen.

Cirkel teruggaan kan ook

Overigens maken die openheid en verbinding het ook mogelijk om een cirkel terug naar binnen te gaan als de hulpvraag ook daar opgelost kan worden. Denk aan iemand die een tijdje uit de roulatie is geweest door een operatie, burn-out of scheiding. Als die persoon zelfstandiger wordt, kan die misschien ook verder uit de voeten met hulp en ondersteuning uit een cirkel dichterbij. Dat is namelijk het uitgangspunt van het model: organiseer hulp zo dicht mogelijk bij mensen zelf, want dat is voor de betrokkenen het prettigst en het effectiefst. Want het ligt het dichtst bij hoe mensen met elkaar omgaan.

Grootte van cirkels zijn voor ieder verschillend

De ene cirkel is voor de ene persoon groter dan voor de andere persoon. Niet iedereen heeft immers een even groot netwerk. Ook is niet voor elke ondersteuningsbehoefte passende vrijwillige hulp voorhanden. Elk mens is uniek en elke situatie is uniek. Bij de kwetsbare inwoners is de rode centrale cirkel vaak niet toereikend waardoor ook andere cirkels een belangrijke rol spelen.

‘Op burenniveau kan er meer om het omzien naar elkaar te versterken’.

Welke ambities hebben we met samenredzaamheid?

Door de erkenning en benadering van deze vijf cirkels zijn meer initiatieven van inwoners op het gebied van omzien naar elkaar ontstaan. Het eigenaarschap van die initiatieven blijft bij de inwoners.

Vanuit het Rhedens model willen we de oranje en gele cirkels rond kwetsbare mensen zo sterk mogelijk maken. Deze hulp op burenniveau krijgt de voorkeur, omdat dit aansluit bij hoe mensen gebruikelijk met elkaar omgaan. Pas wanneer dat niet meer kan, komt de professionele ondersteuning in beeld. Deze werkwijze zorgt voor passende oplossingen; informeel waar het kan en formeel waar het nodig is.

Energie vanuit de gemeente: de juiste rol op het juiste moment

De hulp en ondersteuning die inwoners elkaar geven, komen vanuit een sterke intrinsieke motivatie. Dat juichen we toe. Daarom is de gemeentelijke rol er één van ondersteunen met de juiste maat op het juiste moment. Voor het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers is er vanuit de Wmo 2007 al een sterk pakket aan voorzieningen gebouwd om onze inwoners hierbij te ondersteunen. Met de invoering van de Wmo 2015 is de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor individuele mantelzorgers toegenomen. De focus op samenredzaamheid in alle drie de sociale wetten vraagt van de gemeente ook inzet in de buurt.

Met de ambities in deze nota krijgt het college verschillende rollen:

- Kenner van alle spelers op het gebied van samenredzaamheid (het landschap).
- Verantwoordelijke voor het ondersteunen van vrijwilligers en mantelzorgers in het kader van de Wmo.
- Verantwoordelijke voor het ondersteunen van individuele mantelzorgers in het kader van de Wmo.
- Medeontwikkelaar van buurtnetwerken die op een eenvoudige wijze de match maken tussen de behoefte om iets voor iemand te betekenen en de behoefte aan informele ondersteuning.
- Vertrouwde gesprekspartner (vanuit de gemeente en/of krachtcoaches) voor mensen die initiatieven willen nemen op het gebied van samenredzaamheid.
- ‘Bewaker’ van het informele karakter van initiatieven op het gebied van samenredzaamheid tegen de neiging tot formalisering
- Gesprekspartner voor anderen binnen de gemeente die verantwoordelijk zijn voor het sociale domein.
- Toetsende instantie van inwonersinitiatieven met als kader de uitgangspunten van samenredzaamheid.

Voor de uitvoering van deze rollen is het belangrijk dat deze ingevuld worden vanuit hetzelfde gedachtegoed.

2. Sterke verbinding tussen informele hulp formele zorg

“Vrijwillige inzet is het startpunt. Waar dat ophoudt, begint het professionele circuit. Vrijwilligers kijken zelf waar hun energie ligt en waar ze professionals inschakelen.”

Zoals ook beschreven in hoofdstuk 1 gaat het Rhedens model niet alleen uit van goede voorzieningen, maar ook van een goede verbinding tussen de cirkels. Om te kunnen verbinden moeten partijen elkaar vinden. Idealiter is er een doorlopende lijn. Van bijvoorbeeld een huiskamer, via dorps-/buurthuis, Ons Raadhuis naar een geïndiceerde dagbesteding in een zorginstelling. In eerste instantie gaat het om inwoners en hun initiatieven die elkaar binnen de samenredzaamheid weten te vinden. In tweede instantie gaat het om formele partijen die zich vanuit de cliëntvraag willen verbinden met de (georganiseerde) oplossingen van inwoners.

Hiermee zijn er twee soorten van verbinding benoemd:

1. Tussen de informele hulp en ondersteuning onderling in de gemeente Rheden;
2. Tussen de formele zorg en de informele hulp en ondersteuning in de gemeente Rheden.

2.1 Versterken verbinding tussen informele hulp en ondersteuning onderling

Een zelfredzame samenleving redt zichzelf, een samenleving die samenredzaam is, zet ook in op de verbinding van inwoners onderling. Een samenleving die onderling sterk verbonden is, is een krachtige samenleving. Goede verbindingen zijn verbindingen die energie behouden en teleurstellingen voorkomen. Transparantie, eenduidig handelen en afstemming zijn hier de sleutelwoorden. Ook bij het verkopen van nee.

‘Een samenleving die onderling sterk verbonden is, is een krachtige samenleving’

Wat willen we?

Het laten ontstaan van veel inwonersinitiatieven in een wijk is niet een doel op zichzelf. Voor de samenredzaamheid is het veel belangrijker dat die in verhouding en in verbinding staan met bestaande initiatieven, oftewel met inwonersenergie. Om deze energie te behouden moeten inwoners met initiatieven op het gebied van hulp en ondersteuning direct weten bij wie en waar ze in hun buurt moeten zijn. Samen kunnen we dan afwegen wat de betekenis van het initiatief voor de samenredzaamheid kan zijn en met welke inwonersinitiatieven de betreffende inwoners het best contact op kunnen nemen.

‘Een samenleving die samenredzaam is, zet ook in op de verbinding van inwoners onderling’

Netwerk stimuleert verbindingen

Wat we daarom nodig hebben is een netwerk voor informele initiatieven. Onderling kunnen inwoners dit netwerk sterk maken om daarna verbinding te zoeken met het formele veld. Het is belangrijk dat het informele netwerk eerst onafhankelijk en sterk op zichzelf staat.

Het is nog een zoektocht hoe de buurtnetwerken, die sterk gericht zijn op kernen en alle inwoners, zich verhouden tot zo’n informeel netwerk. Voor vraagstukken die een gemeenschappelijke deler hebben lijkt het interessant om samen op te trekken. Denk hierbij aan een gezamenlijke informele sociale kaart, campagnes en cursussen voor vrijwilligers.

De samenredzaamheid is een groeimodel vanuit het inwonersperspectief. Daar waar er geen structuren zijn, of nog in ontwikkeling zijn, kunnen professionals worden benaderd.

Wat is er nodig?

- Als gemeente het opzetten van een informeel netwerk ondersteunen en samenwerken vanuit de kaders van het Rhedens model.
- Juridische ondersteuning. Samenredzaamheid moet plaatsvinden binnen de bestaande wet- en regelgeving (inclusief privacywetgeving).
- Krachtcoaches van Welzijnsorganisaties die werken vanuit het inwonersperspectief met de opdracht om de samenredzaamheid in de buurt te ondersteunen, versterken en verbinden.
- (Telkens) toetsen vanuit gemeentelijk beleid op de sleutelwoorden transparantie, eenduidigheid en afstemming. Zo lang zaken in ontwikkeling, en niet voor iedereen helder zijn, is het belangrijk om deze rode draad te bewaken. Dit lijkt tegenstrijdig, omdat de visie handelt vanuit inwonersperspectief, maar de afgelopen jaren hebben meerdere inwoners ons erop gewezen dat het college een neutrale rol moet vervullen. Juist vanuit deze rol kunnen we daar waar belangen schuren de kaders aanwijzen.

2.2 De versterking van de verbinding tussen formele zorg en de informele hulp en ondersteuning

Het uitgangspunt van de Wmo en de transitie is om zo dicht mogelijk bij individuen naar oplossingen te zoeken. Formele partijen zijn in de basis betrokken bij individuele vragen van mensen die minder zelfredzaam zijn. Deze partijen zoeken vanuit de transitieopgave ook dicht bij de inwoner naar oplossingen, het liefst in een doorlopende lijn. De rol van professionals is dus in de eerste plaats aanvullend/ondersteunend om zo de natuurlijke omgang tussen inwoners zo goed mogelijk in stand te houden.

Deze verbinding tussen het informele en formele veld is een lastige. Want anders dan bij een zorgvraag is de samenleving niet alleen gericht op de kwetsbaren in de samenleving, maar op alle inwoners. De motivatie komt niet voort om problemen vanuit een zorgvraag op te lossen, maar om voor elkaar klaar te staan.

‘Het uitgangspunt is zo dicht mogelijk bij de mensen naar oplossingen zoeken.’

Wat willen we?

Het uitgangspunt is dat met een goed gesprek professionals formele hulp mogen inzetten, maar dan wel vanuit hoe vrijwillige hulporganisaties werken. Hoe een vrijwilliger werkt, sluit meestal al aan op dat wat een inwoner wil, omdat dit een natuurlijke relatie is. Het Rhedens model is leidend voor hoe professionals bijspringen als dat nodig is. Ook hier zijn transparantie, eenduidig handelen en afstemming de sleutelwoorden.

Wat is er nodig?

- Aansluiten op de al bestaande lokale hulp en ondersteuning, zodat we vanuit het gemeentehuis geen zaken dubbel organiseren.
- Door ‘trial and error’ de verbinding tussen informele en formele organisaties (verder) bouwen. Professionals doen iets voor een inwoner vanuit hun beroepsethiek en de kennis en kunde die zij hebben op hun vakgebied, vrijwilligers willen iets betekenen voor een inwoner. De verbinding tussen formele zorg en informele hulp en ondersteuning kan beschreven worden als een LAT-relatie, *living apart together*. De regels in de systeemwereld zijn anders dan de regels in de leefwereld. Die verbinding leggen, ook rekening houdend met het juridische aspect, gaat met vallen en opstaan.
- Professionals die weten hoe er in de gemeente Rheden met informele organisaties/initiatieven wordt samengewerkt/willen samenwerken. Dit is misschien nog wel belangrijker dan weten wat er is, dat volgt vaak hieruit. Er zijn al stappen gemaakt. Voorbeelden hiervan zijn het Sociaal Café, het bouwen van een informeel netwerk en de casus overleggen tussen beleid en uitvoering.

- Een gemeente die de juiste rol pakt. De afgelopen jaren hebben meerdere inwoners ons erop gewezen dat het college een neutrale rol moet vervullen. Juist vanuit deze rol kan zij daar waar belangen schuren de kaders aanwijzen. Zolang zaken in ontwikkeling zijn en niet voor iedereen helder, is het belangrijk om de rode draad van het Rhedens model te bewaken. Ook hier geldt toetsing op de sleutelwoorden transparantie, zorgvuldig, eenduidigheid en afstemming.

3. Samenredzaamheid in de praktijk

“Mevrouw vindt het heerlijk om eens in de week naar de buurtsoos te gaan om te kaarten. Alleen, ze zorgt thuis voor haar man en kan om die reden niet de deur uit. Om haar te ontlasten, kan er een vrijwilliger thuis langskomen. Dan kan ze er lekker even uit om te kaarten met haar vriendinnen. Toen ik dit als coördinator aan haar voorstelde, hoorde ik altijd: ‘maar mijn man wil geen vrijwilliger’. Die had duidelijk geen zin in ‘een oppas’.

Als oplossing bracht ik het anders naar meneer: ‘Ik heb een mevrouw die het niet leuk vindt om alleen thuis te zijn, mag ze even bij u op de koffie komen?’ Dan was het prima. Op deze manier had meneer niet het idee dat hij ‘opgepast’ werd, maar kreeg hij visite van een dame die – net als hij, want zijn vrouw was weg - wat gezelschap kon gebruiken. Aansluiten bij de leefwereld van meneer was dus essentieel om het zo te kunnen regelen. Wederkerigheid is daar belangrijk in.”

Dit voorbeeld laat zien dat hoe dicht je bij de mens komt, hoe meer je ziet dat zij een normaal leven leiden. En hoe makkelijker het is om te weten: waar hebben ze dan behoefte aan? Precies waar buurtnetwerken over gaan.

Buurtnetwerken houden het klein en dichtbij

In buurten is er sprake van het geven van onderlinge hulp en dit gebeurt meestal vanuit een natuurlijke onderlinge relatie. Samenredzaamheid in de buurt is dus een zo natuurlijk mogelijke structuur in de wereld waar mensen leven. De werkwijze draagt er aantoonbaar aan bij dat de samenleving zelf in actie komt bij de hulp en ondersteuning aan kwetsbare mensen in hun omgeving.

De afgelopen jaren hebben wij ons als gemeente ingezet om hier samen met inwoners buurtnetwerken voor te ontwikkelen, ook onder de actie ‘Ik buurt mee’. Telkens binnen de werkwijze van het Rhedens model. Juist deze oplossingen werken vaak drempelverlagend, omdat ze niet aan zorg zijn gekoppeld.

Op buurtniveau (de oranje cirkel van het Rhedens model) gaat het vaak om het brede omzien naar elkaar en er voor alle inwoners willen zijn, ook de kwetsbare inwoners. Omdat het college er veel waarde aan hecht dat inwoners het samen met hun directe omgeving ‘redden’ in het leven, willen wij hen daarin faciliteren.

‘Houd samenredzaamheid heel dicht bij inwoners, en vooral klein.’

De rol van het college

Om samenredzaamheid zo goed mogelijk te laten slagen, zal het college hierin ondersteunen op een neutrale manier. Waar samenredzaamheid tussen inwoners gaat om informeel contact en informele zorg en ondersteuning, zoekt het college met de tussenvoorziening het randje van het formele op; de systeemwereld. De uitdaging is om binnen de kaders vanuit wet en regelgeving informele hulp te bieden aan onze inwoners in de ‘leefwereld’ van de inwoner, op zo’n manier dat de inwoners niet te veel merkt van ‘de systeemwereld’ van de gemeente. Met de systeemwereld bedoelen wij het door wet en regelgeving afgebakende systeem waarbinnen de gemeente zijn taken uit moeten voeren. Met de leefwereld bedoelen wij de omgeving en beleving van de inwoner.

Het is voor ons een andere uitdaging om de voorzieningen van iedereen in de buurt te laten zijn. We moeten in gedachten houden dat juist onze neutraliteit ertoe bijdraagt dat kwetsbaren vanuit hun *inwoner zijn* deelnemen. Ook degenen die op afstand willen staan van formele zorg.

De praktische, dagelijkse uitvoering van samenredzaamheid

De gemeente moet gericht nadenken over welke ondersteuning het beste past bij het zelf oplossend vermogen van een buurt. Bij ieder inwonersinitiatief dat een beroep doet op het college is het de vraag hoe het bijdraagt aan hulp en ondersteuning van mensen in een buurt en hoe die zich verhoudt tot de bestaande samenredzaamheid. Zo ontstaat passend aan de vraag een pakket aan voorzieningen met oog voor de sociale verbindingen.

Daarmee voorkomt het college dat zichzelf én andere formele partijen een te zware rol nemen, waardoor het informele karakter van de initiatieven - de kern van samenredzaamheid - wordt aangetast. Samenredzaamheid is namelijk van de mensen zelf.

Inwoners bepalen richting en tempo

Om het faciliteren zo goed mogelijk te doen, willen we als gemeente tijd investeren in het in beeld krijgen van de samenredzaamheid in de buurt en de potentie van de wijk hierin. Zo nodig op straatniveau. De behoefte van een buurt of dorp is namelijk verschillend.

Er is niet van de ene op de andere dag een compleet gemeente dekkend pakket aan buurtvoorzieningen, waar inwoners eigenaar van zijn. De werkwijze gaat altijd uit van een groeimodel, waaraan we samen bouwen. Juist als we de voorzieningen in combinatie met de eigen kracht van de samenleving inrichten, kan het college niet anders dan het tempo van deze samenleving volgen. Wanneer we in de toekomst inzichtelijk hebben wat de randen per dorp of buurt van deze sociale structuur kunnen zijn, kunnen we als college de juiste hulp en ondersteuning inzetten.

‘Daar waar mensen elkaar zien, is er de mogelijkheid om naar elkaar om te zien.’

Ontmoetingsplekken en buurtnetwerken

Het college concentreert zich voor het versterken van de samenredzaamheid in onze dorpen (doel F van het meerjarenbeleidskader *Meedoen!*) op buurtnetwerken en ontmoetings- en ontspanningsplekken op buurtniveau. Op basis van het Rhedens model en de ervaringen met inwoners en hun initiatieven zijn dit de drie hoofdlijnen qua voorzieningen voor de samenredzaamheid in de buurt:

1. Buurtnetwerken per dorp, dan wel per wijk, ingericht op de vraag en het aanbod aan buurthulp in dat dorp of die wijk.
2. Laagdrempelige ontmoetings- en ontspanningsplek op dorp-, dan wel wijkniveau, die voor elke inwoner toegankelijk is, ook de kwetsbare inwoners.
3. Laagdrempelige ontmoetings- en ontspanningsplek, waar mogelijk in dorp of wijk, die in het bijzonder is ingericht voor kwetsbare inwoners, de zogenaamde tussenvoorzieningen.

Bijlage A van deze nota geeft per kern een overzicht van de huidige inwonersinitiatieven op buurtniveau.

3.1 Buurtnetwerk

Wat willen we?

Een buurtnetwerk is georganiseerde buurthulp, dicht bij de inwoners. Zoals een boodschap doen, het in orde maken van een tuintje of een ritje naar een activiteit in een dorpshuis. Door deze structuur in een bepaald dorp/wijk weten inwoners waar ze terecht kunnen voor burenhulp die niet vanuit hun sociale netwerk kan worden verleend. De hulp in een buurtnetwerk is vergelijkbaar met de hulp waar burens elkaar gewoonlijk bij betrekken. Deze hulp biedt in het bijzonder een oplossing voor alledaagse problemen in de zelfredzaamheid van buurtbewoners.

Wat is er nodig?

- In een dorp, wijk, buurt of straat starten met een buurtnetwerk; klein, aansluitend en in samenwerking met (bestaande) initiatieven die worden gesubsidieerd op grond van de subsidieregeling voor inwonersinitiatieven sociaal domein Rheden voor samenredzaamheid op het gebied van hulp en ondersteuning (zie bijlage B).
- Organiseer activiteiten zoals dat gebeurt in het gewone menselijke verkeer. Simpelweg gebaseerd op datgene wat mensen voor elkaar doen.
- Insteken vanuit samenredzaamheid en gedeeld inwonersperspectief. Het is daarom essentieel om de agenda vanuit de buurt te laten ontwikkelen in plaats vanuit een formele organisatie of het Rijk. Exemplarisch is de opmerking van een belangenvereniging jaren terug. Deze inwoner wilde zich alleen bezighouden met de fysieke woonomgeving. Enige jaren later kwam hij hier op terug. Hij zag dat mensen in zijn buurt op hogere leeftijd langer thuis blijven wonen en dat je als buurt hier ook betekenis wilt hebben. Pas dan kun je een vraag stellen of je het samen voor die kwetsbare inwoner makkelijker kunt maken.
- Geef het tijd, omdat het voor de samenleving iets nieuws is om samenredzaamheid vanuit eigen agenda te organiseren.
- Krachtcoaches ondersteunen de versterking van de samenredzaamheid en zijn er voor alle inwoners. Deze neutraliteit is van belang. Hierdoor wordt de agenda voor de hulp aan kwetsbaren op buurtniveau bij de inwoners gelaten en losgekoppeld van de zorgvraag. Het is aan inwoners om te bezien wat zij kunnen en willen betekenen voor hun eigen gemeenschap. Anderen, zoals een wijkverpleegkundige, een consulent of een buurtgenoot kunnen verbinden (met een buurtnetwerk).
- Een mogelijkheid (bijvoorbeeld een platform) creëren, waarop vrager en aanbieder in de buurt elkaar kunnen vinden. Dit kan meteen een loketfunctie hebben voor een buurtnetwerk.

3.2 Laagdrempelige ontmoetings- en ontspanningsplekken voor alle inwoners, ook voor kwetsbare inwoners

Dorps- en buurthuizen in de gemeente Rheden zijn te beschouwen als laagdrempelige ontmoetings- en ontspanningsplekken voor alle inwoners, blijkt uit de dorpshuizennota 2018. Hiermee hebben we een basisstructuur gemaakt voor de tien dorps- en buurthuizen in onze gemeente. De zogenaamde tussenvoorzieningen kunnen worden gezien als verlengde dorpshuizen, die zich richten op een bijzondere kwetsbare groep.

Dorpshuis maakt inwoners zelfredzamer

De activiteiten in, en mogelijkheden van het dorpshuis zijn een reden voor inwoners om de deur uit te gaan. Mensen kunnen er bijvoorbeeld een verzorgde maaltijd eten, handwerken, dansen, kaarten, bewegen of naar kinderactiviteiten komen. Vaak voorkom of verlicht je met deze activiteiten eenzaamheid, maar het kan een inwoner ook zelfredzamer maken. Daar waar mensen elkaar zien, is er de mogelijkheid om naar elkaar om te zien.

Wat is er nodig?

- Verdere uitwerking van de functie van de dorpshuizen in relatie tot de hulp en ondersteuning die deze (mogelijk) biedt aan kwetsbare inwoners. Met de dorpshuizennota is een belangrijke basis gelegd. Dit jaar is een cyclus gestart om met minimaal jaarlijkse accountgesprekken te komen tot afspraken voor de komende subsidieaanvraag. Onderwerp van gesprek is de algemene dorpshuizenfunctie en de functie die het vervult of zou kunnen vervullen voor kwetsbare inwoners. Zonder dat het in een dorp als een voorziening voor kwetsbaren wordt gezien. Dit is maatwerk, zo blijkt telkens weer.

- Een helder beeld krijgen van de professionele ondersteuning van de welzijnsorganisatie en andere professionals die activiteiten ondersteunen (denk aan beweegcoaches): hoe kunnen die iets toevoegen aan het dorpshuis in lijn met het Rhedens model?
- Organiseer een activiteit vanuit datgene wat mensen voor, en met elkaar doen. Een dorps- of buurthuis moet in dit kader worden gezien als een alternatief voor de eigen huiskamer. Het is van belang om in het kader van de nieuwe privacywetgeving na te gaan vanaf waar dergelijke wetten gaan gelden.
- Continuïteit en stabiliteit. Het gaat om vrijwillige energie voor alle inwoners, dus ook hun kwetsbare inwoners. Vrijwilligers in buurten zetten deze energie in voor hun leefomgeving. Zij willen zo min mogelijk energie verliezen aan randzaken of onzekerheden. Meerjarige subsidies, gecombineerd met jaarlijkse accountgesprekken, bieden de mogelijkheid om onzekerheid weg te nemen.

3.3 Laagdrempelige ontmoetings- en ontspanningsplekken voor alle inwoners, specifiek gericht op kwetsbare inwoners, de zogenaamde tussenvoorzieningen

Informele organisaties melden zich bij de gemeente Rheden in het kader van maatschappelijke ontwikkelingen, zoals het langer zelfstandig blijven wonen van inwoners en de gevolgen die zij hiervan zien. Wij geven hen ruimte om hiervoor initiatieven te ontwikkelen. Ook hier zijn de uitgangspunten van het Rhedens model leidend, zoals verwoord in de subsidieregeling inwonersinitiatieven sociaal domein in Rheden(bijlage 2).

Right to challenge in de gemeente Rheden

Met deze uitgangspunten en de eerder vastgestelde subsidieregeling inwonersinitiatieven sociaal domein Rheden geeft de gemeente Rheden ook invulling aan de zogenaamde Right to Challenge (dit recht is vastgelegd in de Wmo 2015), waarin veel waarde wordt gehecht aan initiatieven van de burger. Bewoners worden gezien als kennisbron van hun buurt en doordat ze weten wat mogelijk is, kunnen zij hier op inspelen. Right to Challenge is een recht voor inwoners om de gemeente uit te dagen als inwoners denken dat ze de zorg in hun buurt beter kunnen verlenen dan de gemeente, met oog voor de sociale meerwaarde.

Uit de werkwijze van het Rhedens model is gebleken dat het recht om het formele veld uit te dagen niet datgene is wat vrijwilligers motiveert. Dat is telkens weer die kwetsbare inwoner in je buurt waarvoor je er wilt zijn. Deze intrinsieke motivatie is een belangrijke motor voor het ontstaan van een initiatief. Juist een initiatief dat dicht tegen de formele zorg aan zit, wil hier geen uitdager van zijn, maar wil goed samenwerken.

Ons Raadhuis in Velp

In Velp is in samenspraak met een grote groep kwetsbare ouderen een laagdrempelige plek gecreëerd voor ontmoeting en activiteiten waar met kwetsbaarheid en beperkingen rekening wordt gehouden. Ons Raadhuis werkt goed samen met professionele zorgaanbieder, zoals de thuiszorg, paramedici en de huisartsen van het gezondheidscentrum met aanbieders van beweegactiviteiten en met zorginstelling Innoforte in Velp. Voor inwoners die zo kwetsbaar worden dat zij professionele dagbesteding nodig hebben wordt gezorgd voor warme overdracht naar de dagbesteding van Innoforte. Ons Raadhuis biedt hiermee een (informeel) voorportaal en een alternatief voor de Wmo-dagbesteding, maar vanuit een heel andere motivatie. Daardoor is de echte challenge om deze *vrijwillige* inwonersinitiatieven vanuit het inwonersperspectief te organiseren en het niet te beschouwen als alternatief voor formeel maatwerk. Alleen dan is het een oplossing voor een behoefte. Zo hebben zich initiatieven ontwikkeld, die we kunnen beschouwen als tussenvoorzieningen.

Hybride mix die werkt voor de buurt

Tussenvoorzieningen zijn voorzieningen die zich bevinden tussen de dorps- en buurtaccommodaties en formele organisaties. Bij tussenvoorzieningen komt het initiatief vanuit de inwoner(s) zelf en is er geen sprake van een

professioneel bestuur. Het zijn nieuwe voorzieningen die zich ook richten op laagdrempelige ontmoeting, activering en ontspanning, maar dan in het bijzonder voor kwetsbare inwoners. Het is een goed voorbeeld van samenredzaamheid in de buurten.

Vanwege de complexiteit van de deelnemers, maar soms ook van de vrijwilligers, is het noodzakelijk dat er bij de uitvoering van de activiteit naast de betrokken vrijwilligers ook een professional aanwezig is. Dit laatste maakt een tussenvoorziening hybride: de mix tussen vrijwillige hulp en gemeentelijke ondersteuning samen met de professionele begeleiding vanuit de vraag van een individuele inwoner. In een formule:

Hybride tussenvoorziening = Vrijwillige hulp + Gemeentelijke ondersteuning + Professionele begeleiding (formele zorg)

Ondanks de hybride vorm met eventueel professionele begeleiding ligt het eigenaarschap van de tussenvoorziening altijd bij inwoners. Zij bepalen ook de inzet van de professional, zoals de bedoeling is van het Rhedens model.

Wat willen we?

Iedere inwoner kan zonder beschikking van het college vrijblijvend gebruik maken van de voorziening. Dat betekent dat de inwoner zelf kan gaan, zonder beschikking of het verwerpen van rechten. De inwoner kan ook door partners, als de huisarts, Vrijwillige Ouderen Adviseurs, Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp (MVT) en buurtbewoners worden doorverwezen. Het inzetten op het inwonersperspectief en niet het zorgperspectief maakt het laagdrempelig en neutraal.

Gecombineerd met een programma dat zorgvuldig is afgestemd op de vraag van de deelnemers, heeft het een positieve uitwerking. De huidige initiatieven, zoals Ons Raadhuis en het Inloophuis in Dieren laten dan ook een toename van de bezoekersaantallen zien. Ook de betrokken vrijwilligers vinden de gekozen vorm van hybride voorziening prettig.

Wat is er nodig?

- Gelet op het succes van de initiatieven als Ons Raadhuis en het Inloophuis Dieren en de concepten van de Werkplaats Rheden gaan meer inwoners zich organiseren en komen met voorstellen (zie bijlage A overzicht buurtactiviteiten in kernen). Als gemeente zijn wij hier vaak vanaf het begin bij betrokken. Op enig moment valt er een inschatting te maken wat er nodig is om een initiatief structureel een onderdeel te laten zijn van de samenredzaamheid. Om de inwonersenergie vast te houden moeten wij als gemeente voorbereid zijn op de subsidieaanvraag die hieruit volgt, ook financieel.
- Een helder beeld van de professionele ondersteuning van de welzijnsorganisatie en andere professionals die activiteiten ondersteunen (denk aan beweegcoaches): hoe kunnen die iets toevoegen aan de tussenvoorziening in lijn met het Rhedens model?
- Realiseren dat het een activiteit is die weliswaar wordt georganiseerd door inwoners die zich vrijwillig inzetten voor kwetsbare inwoners, maar dat deze activiteit het dichtst tegen de formele zorg aan zit. De uitdaging bij een tussenvoorziening is om deze te benaderen vanuit het inwonersperspectief en de gebruikelijke regels die in het sociaal, juridische verkeer gelden en niet als alternatief voor de formele zorg met bijbehorende formele regelgeving. Wel moeten er aandacht zijn voor het juridische aspect bij de financiering van tussenvoorzieningen door subsidieverstrekking of het inkopen van zorg.
- Continuïteit en stabiliteit. Het gaat om vrijwillige energie, maar ook specifiek om kwetsbare inwoners. Kwetsbaren hebben in het bijzonder baat bij stabiliteit. Daarom willen betrokkenen zo min mogelijk energie verliezen aan randzaken of onzekerheden. Meerjarige subsidies, gecombineerd met jaarlijkse accountgesprekken voor het bespreekbaar maken van zaken, dragen hiertoe bij.

4. Ondersteuning vrijwilligers

“Je merkt dat het ondersteunen van de groep bezoekers van dorpshuizen zwaarder wordt, omdat ze langer thuis blijven wonen. Daar mag je vrijwilligers best in scholen.”

“De wens van de vrijwilliger is leidend, maar voor (formele) organisaties is dat lastig. Als je niet goed omgaat met vrijwilligers ben je ze kwijt.”

“De leeftijd van vrijwilligers is afgelopen jaren gedaald. En verrassend genoeg willen mensen geen incidenteel project, maar liever vaster.”

“Vooral mensen met jonge kinderen willen korte projecten doen, ze melden zich aan voor een goed gevoel. “

“Mensen zijn wel bang dat als ze één vinger geven, hele hand wordt gepakt.”

We zijn blij met de vrijwilligers in onze gemeente. Zonder hen zijn er geen betaalbare dorpshuizen, sociale, culturele of sportverenigingen, een scouting, extra aandacht voor inwoners van verzorgingscentra et cetera. Hun bijdrage aan de Rhedense gemeenschap is van onschatbare waarde en verdient grote waardering. Zij bouwen mee aan de onderwerpen uit het vorige hoofdstuk; de buurtnetwerken (1), de laagdrempelige ontmoetings- en ontspanningsplekken (2) en de zogenaamde tussenvoorzieningen (3).

Bovendien sluit het coalitieakkoord wat dit betreft perfect aan op het meerjarenbeleidskader Sociaal Domein en heeft niet voor niets de titel *Rheden geeft Energie*. We lezen: *“Duizenden inwoners zetten zich wekelijks, soms dagelijks in, voor hun burens, hun vereniging, hun wijk en dorp of anderszins. Samen maken zij de Rhedense samenleving mooier en beter. Zij zijn de energie van Rheden!”* (coalitieakkoord Gemeente Rheden, *Rheden geeft Energie*, 2018-2022, p. 4).

Om ervoor te zorgen dat onze vrijwilligers hun energie blijven steken in wat zij belangrijk vinden, ondersteunen wij hen in het:

1. Vinden en verbinden van vrijwilligers;
2. Versterken van de positie van vrijwilligers en het verlichten van vrijwilligers door hen op maat te ondersteunen.

4.1 Vinden en verbinden van vrijwilligers

Wie vrijwilligerswerk wil doen of wanneer je een vrijwilliger nodig hebt, kun je je wenden tot *Vrijwillige inzet* en *Sociale activering*. Dit is het loket in Rheden voor vrijwilligers. Ook is de gemeente Rheden voor het vinden en verbinden van vrijwilligers lid van de website *WeHelpen*. Met deze digitale tool worden vraag en aanbod op informele hulp en ondersteuning bij elkaar gebracht. Op dit moment loopt een pilot om te ervaren of WeHelpen een substantiële aanvulling is in het informele veld voor de gemeente Rheden.

Ook binnen buurtnetwerken verwachten we dat vrijwillige inzet gemakkelijker ontstaat wanneer de behoefte aan hulp en ondersteuning bekend is en via die buurtnetwerken aan elkaar gekoppeld kunnen worden.

Wat willen we?

Dat elke inwoner die vrijwillige hulp zoekt of aanbiedt op eigen initiatief en eenvoudig de juiste match kan maken. De meeste inwoners vinden hun weg, sommigen hebben extra hulp nodig. Om die laatste groep daadwerkelijk een extra stap te laten zetten via vrijwilligerswerk kunnen we hen bemiddelen.

Voor elke vrijwilliger is het essentieel dat het vrijwilligerswerk goed past bij hun competenties en interesses. Voor de kwetsbare vrijwilligers geldt dit nog meer.

Wat is er nodig?

- Continuïteit van bestaande voorzieningen die zich hebben bewezen, zoals het loket Vrijwillige inzet en Sociale activering.
- Evalueren van de pilot 'warme bemiddeling bij kwetsbare vrijwilligers'. Op basis van deze evaluatie wordt een mogelijk vervolg bepaald.
- Voor de website *WeHelpen Rheden* hebben we een project opgezet met de ambitie om WeHelpen lokaal te verbinden. Concreet betekent dat: met deze tool meer gebruikers vraag en aanbod van informele hulp en ondersteuning laten vinden. Het uiteindelijke doel van een buurtnetwerk zoals deze is om vraag en aanbod in de buurt te verbinden op een overzichtelijke manier. Door de laagdrempeligheid van de website kunnen zoveel mogelijk inwoners aansluiten als vrager en als aanbieder. De pilot met Wehelpen moet uitwijzen of deze website hier een substantiële rol in kan spelen.

4.2 Versterken en verlichten van vrijwilligers

Wat willen we?

Vanuit de gedachte van het Rhedens model wil de gemeente de inwonersinitiatieven op de samenredzaamheid ondersteunen, versterken en laten groeien. Onze ondersteuning van vrijwilligers is aanvullend op landelijke organisaties, zoals sportbonden, en aanvullend op wat vrijwilligersorganisaties zelf kunnen, zoals de werving van nieuwe vrijwilligers.

Wij ondersteunen in bijvoorbeeld informatievoorziening over wet- en regelgeving. Of in deskundigheidsbevordering over 'hoe ga ik om met kwetsbare inwoners die deelnemen aan activiteiten', Excel cursussen en omgaan met sociale media. Ook geven we de mogelijkheid tot een ondersteuningstraject als een organisatie even vastloopt en heeft de Gemeente Rheden een vrijwilligersverzekering afgesloten waar elke vrijwilliger gebruik van kan maken. Tot slot organiseert het loket Vrijwillige inzet en Sociale activering elk jaar een waarderingsevenement voor de vrijwilligers in de gemeente.

'We willen de samenredzaamheid ondersteunen, versterken en laten groeien'

Wat is er nodig?

- Continuïteit bieden in de huidige voorzieningen, zoals het loket Vrijwillige inzet en Sociale activering dat ondersteuning biedt in informatievoorziening en deskundigheidsbevordering. Ook doorgaan met de vrijwilligersverzekering en het waarderingsevenement.
- Eerder is stichting Bomi (burgerlijke ondersteuning maatschappelijke initiatieven) opgericht voor technische en tijdelijke ondersteuning van vrijwilligersorganisaties. Gezamenlijk met het informele veld moeten we de ondersteuningsbehoefte op dit vlak helder krijgen.
- Het netwerk tussen de informele partijen kan nog meer een rol spelen bij het oppakken van een aantal gemeenschappelijke vraagstukken, zoals zichtbaarheid. Daardoor kunnen vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties hun energie blijven richten op hun oorspronkelijke doel.

- We intensiveren het gesprek met de formele organisaties over hoe zij kunnen aansluiten op het informele veld, zodat beide partijen weten wie waarvan is en hoe zij logisch en efficiënt kunnen verbinden.

Tot slot, de vrijwilliger zet zich in voor de samenredzaamheid en de mantelzorger kan voor hulp en ondersteuning terecht bij deze samenredzaamheid. Over mantelzorg gaat het volgende hoofdstuk.

5. Ondersteuning mantelzorgers

“Ik herken dat heel erg van de thuiszorg. Mensen willen regie houden om eigen keuzes te kunnen maken, om het op hun eigen manier te doen.”

“Wat werkt is om aan te haken bij het gevoel van nu kunt u het allemaal nog, maar er moet wel iets gebeuren om dit vol te kunnen houden. Verplaats je dus in de leefwereld van de naaste en probeer zo dicht mogelijk bij de wensen te blijven.”

“Als je aansluit bij de mensen sluit je ook aan in het tempo van de mensen.”

Naast de vrijwilligers die zich sterk maken voor de sociale samenredzaamheid in de buurten en wijken, kennen we ook de mantelzorgers, die één op één zorgen voor een naaste. Vaak omdat ze dat zelf willen, maar ook omdat ze vinden dat ze geen keus hebben: ze voelen zich soms verplicht. Dit in tegenstelling tot vrijwilligers.

Zorgen voor een naaste kan heel mooi zijn, maar tegelijkertijd belastend. Niet alleen in tijd, maar ook mentaal. Niet voor niets voelen veel mantelzorgers zich (vaak) overbelast. Behalve formele ondersteuning van de gemeente en van andere professionals kan hier ook een sterke sociale samenredzaamheid - laagdrempelig en dichtbij - ondersteuning bieden aan de mantelzorger.

‘We willen mantelzorgers versterken, verlichten en verbinden.’

Om mantelzorgers passend en prettig te ondersteunen in hun mantelzorg zijn twee dingen belangrijk:

1. Het vinden van de mantelzorgers;
2. Het versterken, verlichten en verbinden van mantelzorgers.

5.1 Vinden van mantelzorgers

Wat willen we?

Voor het vinden van mantelzorgers is het goed om aan te sluiten bij vindplaatsen in de directe omgeving van de mantelzorger, zoals werkgever, school, huisarts en ook informele partijen, zoals Vrijwillige ouderenadviseur, dorps- en buurthuizen en vrijwilligers van het meldpunt MVT. Daarnaast moet de gemeente ervoor zorgen dat zij goed vindbaar is voor mantelzorgers. Dit vraagt onder andere dat informele en formele partijen onderling goed samenwerken en dat zij elkaar weten te vinden. Daarnaast kan mantelzorgwaardering (dag van de mantelzorg en bloemetjesactie) bijdragen aan het vinden van mantelzorgers.

Wat is er nodig?

- We gaan samen met lokale partners op zoek naar vindplaatsen van mantelzorgers aansluitend op hun leefwereld.
- Door te praten over ‘zorgen voor iemand’ in plaats van mantelzorger sluiten we beter aan bij hun beleving. Daarnaast moet er erkenning zijn voor de vaak nauwe en intieme relatie tussen mantelzorger en naaste, want dit zorgt voor een grote betrokkenheid van de mantelzorger.
- Mantelzorgers betrekken bij het gesprek. De keukentafelgesprekken met cliënten zijn een goed moment om in contact te komen met de betrokken mantelzorger.

5.2 Versterken, verlichten en verbinden van mantelzorgers

Wanneer mantelzorgers gevonden worden, kunnen we ze versterken, verlichten en verbinden. Onder mantelzorgers zijn een aantal kwetsbare groepen, zoals jonge, werkende en allochtone mantelzorgers.

Wat willen we?

Een mantelzorger is ook partner, kind, ouder, werknemer, scholier of vrijwilliger. Het gevaar van overbelasting en uitval is groot. Er zijn diverse maatschappelijke ontwikkelingen die de vraag naar mantelzorg zullen vergroten. Als mantelzorgers uitvallen, zal het beroep op de individuele voorzieningen en de zwaardere professionele zorg stijgen. Door mantelzorgers effectief te ondersteunen en – als het nodig is – tijdelijk te ontlasten, kunnen zij daarna de zorg voor hun naaste(n) blijven combineren met hun werk en privéleven. Om overbelasting te voorkomen is het belangrijk dat zij de balans houden tussen verschillende taken en rollen. Bij iedere vraag om ondersteuning zal vanuit het Rhedens model worden nagegaan welke ondersteuning het beste past bij de behoeftes van de aanvrager; informeel waar het kan formeel waar het moet.

Eén toegangsfunctie voor mantelzorgers

Mantelzorgers die op zoek zijn naar informatie, ondersteuning of hulp kunnen terecht bij veel informele en formele vrijwilligersorganisaties. Dit geldt ook voor mantelzorgondersteuning. In de gemeente Rheden kunnen mantelzorgers met hun vragen altijd terecht bij Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp (MVT) en het Sociaal Meldpunt (SMP). MVT en SMP zijn het informele en formele loket voor de mantelzorger.

Mantelzorgwaardering

Het MVT organiseert bovendien met haar vrijwilligers de Dag van de Mantelzorger en periodiek een bloemetjesactie. Door deze acties komen steeds meer mantelzorgers in beeld.

Wat is er nodig?

- Bij het inplannen van Het Gesprek nagaan of er sprake is van mantelzorg, zodat de mantelzorger kan deelnemen aan het gesprek. In dat gesprek kunnen we beoordelen of de draagkracht en draaglast van de mantelzorger in balans zijn. Er zijn tools ontwikkeld die daarbij ondersteunend zijn. Bovendien kunnen we mantelzorgers wijzen op de folder 'Tijd voor jezelf', de sociale vraagbaak en het MVT. Daar kunnen ze informatie vandaan halen hoe je de balans als mantelzorger goed houdt.
- Samen met betrokken partners (MVT, Stichting Stoer en de gemeente) vindt periodiek een casusoverleg plaats over het verkennen en signaleren van de behoeften van de mantelzorger. Met deze punten kunnen we op tijd inspringen op behoeftes van verschillende mantelzorgers zoals werkende, jonge en allochtone mantelzorgers en het beleid verbeteren.
- Het blijven laten zien van waardering door de het college, zoals de jaarlijkse dag van de mantelzorger en de periodieke bloemetjes of bioscoopbonnenacties. Communicatie over de waardering voor mantelzorgers naar een breed publiek heeft twee kanten. Enerzijds worden de mantelzorgers gewaardeerd en anderzijds worden nieuwe mantelzorgers bereikt.
- Mantelzorgers moeten de informatie die ze zoeken makkelijk kunnen vinden. Daarnaast hebben een groot aantal mantelzorgers behoefte aan een luisterend oor of aan begeleiding bij het vinden van de weg in het grote aantal ondersteuningsmogelijkheden.
Het MVT heeft naast hun loketfunctie ook een rol in het geven van informatie en advies aan mantelzorgers. MVT organiseert samen met de partners Innoforte en Attent bijeenkomsten voor mantelzorgers. Deze bijeenkomsten zijn (thema)gericht en gaan over lotgenotencontact dicht bij huis, de mogelijkheden van mantelzorgondersteuning, of over het verbeteren van de directe leefomgeving in de wijk (het gebied) in samenwerking met de bewoners. Het MVT heeft de toegangsfunctie voor de

informele hulp en ondersteuning voor mantelzorgers en degenen voor wie zij zorgen, voor de verwijzers en voor de professionals.

- De gemeente Rheden organiseert een bijeenkomst voor haar medewerkers over werk en mantelzorg. Naar aanleiding van deze bijeenkomst kijken we naar mogelijkheden om andere werkgevers in de gemeente Rheden bewust te maken van werk en mantelzorg.
 - Op basis van het gesprek brengen we in kaart aan welke hulp en ondersteuning de mantelzorger behoefte heeft. Vanuit het Rhedens model gaan initiatieven en ondersteuning uit informele organisaties voor op formele hulp en ondersteuning. Het Sociaal meldpunt is het loket voor de formele ondersteuningsvragen en het MVT is het loket voor de informele vragen.
 - Behalve praktische ondersteuning is ook educatie van mantelzorgers belangrijk. Bijvoorbeeld over de zorg en ziekte van de naaste of over individuele vaardigheden van de mantelzorger zelf, zoals draagkracht-draaglast, sociaal netwerk onderhouden of hulp durven te vragen. Het MVT organiseert al mantelzorgcafé 's waar lotgenotencontact en informatieoverdracht plaatsvindt. Daarnaast bieden zij de mogelijkheid voor een vrijwillige netwerkcoach.
- Educatie over ziekte en zorg wordt ook aangeboden door professionele partijen in de zorg. We blijven peilen of dit aanbod recht doet aan de vraag. Waar mogelijk en wenselijk kijken we naar doorontwikkeling.

Verbinden van mantelzorgers

Door een goede samenwerking tussen informele ondersteuning en formele zorg kan de mantelzorger goed dichtbij ondersteund worden. Dit vraagt dat de formele zorg naast de zorgvrager ook oog heeft voor de mantelzorger. De mantelzorger kan optimaal z'n werk doen als er een goede verbinding en samenwerking is tussen informele hulp en ondersteuning en formele zorg.

Wat willen we?

Het speelveld van de informele zorg is voller, veelkleuriger en veelzijdiger geworden, maar ook een stuk minder overzichtelijk. Een verbindende partij als het MVT is daarom van belang. Het MVT heeft hierbij extra oog voor de doorontwikkeling van buurtinitiatieven. Het MVT is hierbij het centrale loket, waar mantelzorgers terecht kunnen als op lokaal niveau de ondersteuningsvraag niet kan worden opgelost. Het MVT werkt dan samen met de sociale gebiedsteams, die al op locatie werken.

Wat is er nodig?

- In de ontwikkelfase waar we nu staan is het belangrijk dat de gemeente initieert om met de formele partners in gesprek te gaan hoe de verbinding tussen formele zorg en informele hulp en ondersteuning georganiseerd kan worden in het licht van het Rhedens model. Bijvoorbeeld dat de wijkverpleegkundige bekend is met de loketfunctie van het MVT en hoe zij hier op aan kan sluiten.

Tot slot

Wij zijn ervan overtuigd dat de nota *Omzien naar elkaar vraagt om bouwen met energie en vertrouwen* een gemeenschappelijk en concreet gedachtegoed biedt om vanuit verschillende rollen en verantwoordelijkheden de samenredzaamheid in buurten te versterken. We gaan vanuit die ervaring samen met inwoners verder bouwen.

Samenredzaamheid in de gemeente Rheden in steekwoorden:

- Hoe we van nature met elkaar omgaan is de simpele leidraad van samenredzaamheid.
- De basis van samenredzaamheid is luisteren en erkennen wat de ander nodig heeft.
- Spreek in dezelfde taal als de mensen, zodat je dicht bij hen blijft en de hulpvraag klein houdt.
- Inwoners moeten intrinsiek voelen dat er iets moet gebeuren.
- Met zo veel mogelijk energie kunnen zij buurtnetwerken en tussenvoorzieningen opzetten.
- Het moet natuurlijk worden om het zo te doen, gewoon zoals mensen met elkaar omgaan.
- Rhedens model baseert zich op individu met daaromheen open cirkels met ondersteuning.
- Door de openingen in de cirkels is er sprake van warme doorlopende lijnen, qua activiteiten en qua ondersteuning.
- Door toenemende samenredzaamheid worden de binnenste cirkels groter.
- Het college ondersteunt vrijwilligers en mantelzorgers, zodat zij hun energie kunnen blijven steken in omzien naar elkaar.
- Als wij op een neutrale manier ondersteunen, blijft bij inwoners de energie stromen.

Bijlage A: Initiatieven ter concretisering van hoofdstuk 3 nota samenredzaamheid 2018 - 2022

Bijlage B: Nadere regels subsidieregeling inwonersinitiatieven sociaal domein Rheden